

IVAN VAN DE CLOOT KAREL VOLCKAERT

TAX

SHIFT

**WAAROM ONS LAND EEN
BELASTINGHERVORMING NODIG HEEFT**

ITINERA
Expertise - Pathways - Impact

**LANNOO
CAMPUS**

D/2015/45/389 – ISBN 978 94 014 2937 5 – NUR 783

Vormgeving omslag: Gert Degrande | DE WITLOFCOMPAGNIE

Vormgeving binnenwerk: Jurgen Leemans

© Ivan Van de Cloot, Karel Volckaert & Uitgeverij Lannoo nv, Tielt, 2015.

Uitgeverij LannooCampus maakt deel uit van Lannoo Uitgeverij,
de boeken- en multimediodivisie van Uitgeverij Lannoo nv.

Alle rechten voorbehouden.

Niets van deze uitgave mag verveelvoudigd worden en/of
openbaar gemaakt, door middel van druk, fotokopie,
microfilm, of op welke andere wijze dan ook, zonder
voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Uitgeverij LannooCampus
Erasme Ruelensvest 179 bus 101
3001 Leuven
België
www.lannoocampus.be

INHOUD

VOORWOORD	9
Wij Belgen betalen véél belastingen	9
TWINTIG BELEIDSPRINCIPES	13
1. DE GROOTSTE HERVERDELER TER WERELD	17
2. OP DEN DUUR ONHOUDBAAR	27
3. HET BELASTINGMECHANISME	33
Belastingen als betaling voor overheidsdiensten	33
De sterkste schouders dragen de zwaarste lasten	34
De fiscus als gedragstherapeut	35
Belastingen heffen kost ook geld	37
Hoe werken belastingen eigenlijk?	39
Een toepassing: hoeveel mag het hoogste belastingtarief bedragen?	43
Belast wat niet rekbaar is	54
4. LEVENSLANG BELASTING BETALEN	55
5. DE SAMENHANG VAN HET OVERHEIDSBESLAG	59
6. BELASTINGEN IN BELGIË	63
Vrijstellingen, aftrekken en verminderingen	66
7. PERSONENBELASTING	69
Sociale uitkeringen, asociale bijdragen?	70
Hoge marginale belastingvoeten voor lage inkomens	80
Vlaktaks in België	86

Aftrekposten maken verrassend weinig verschil	90
Individuele of gezamenlijke personenbelasting?	96

8. VERBRUIKSBELASTING 99

Privatisering van sociale externe kosten	99
Gezocht: een eenvormig tarief op alle eindverbruiksgoederen	104
Zijn onrechtstreekse belastingen regressief?	107
Het btw-nultarief vervangen door een belastingvrije som	111
De verdelingseffecten van een btw-verhoging volgens microsimulatiemodellen	112
De effecten van een belastingverschuiving van arbeid naar verbruik volgens dynamische economische modellen	112
Illustratief scenario verschuiving belasting naar consumptie	114

9. VERMOGENSBELASTING 117

Horizontale rechtvaardigheid in de onroerende fiscaliteit	122
Zin en onzin van de vermogensbelasting	124
Meerwaardebelasting en meervoudige belasting	126
Belast niet het normale rendement, maar het excesrendement	130
Tax fairness en meerwaardebelasting	132
De aanpak van belastingparadijzen voor natuurlijke personen	137

10. VENNOOTSCHAPSBELASTING 139

Internationale coördinatie: bron, domicilie, bestemming	144
Stimuleer investeringen in België	146
Belast abnormale winsten. De aftrek voor risicokapitaal	148
Opnieuw de verbruiksbelasting	152
Moet kapitaal [minder even zwaar meer] worden belast als/dan arbeid?	153

11. BELEIDSVISIE 155

Taxshift	156
Fundamentele belastinghervorming	157

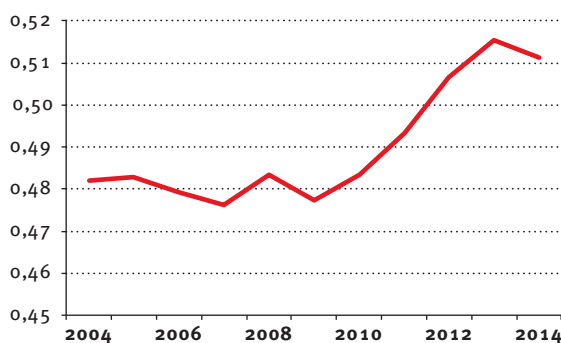
12. AANBEVELINGEN	159	
Coherent beleid	159	
Evalueer hervormingen in hun globaliteit	159	
Bestrijd fiscale fraude en maak degelijke internationale fiscale afspraken	161	
Transitie naar een duurzaam groeibevorderlijk belastingstelsel	161	
Een budgettair verantwoorde belastinghervorming die arbeid bevrijdt	162	
Verfijn het Belgisch stelsel van vennootschapsbelasting met voldoende realisme en creëer de juiste prikkels voor innovatie	162	
Voer een korfstelsel in voor fiscale aftrekken en maak werk van fiscale vereenvoudiging	163	
TWINTIG BELEIDSPRINCIPES	165	7
VERWIJZINGEN	169	

VOORWOORD

Wij Belgen betalen véél belastingen

De fiscus roomt in België bijna 5 procentpunten meer af van wat onze economie ieder jaar genereert dan het gemiddelde van de eurozone. Als de belastingdruk in België even zwaar zou zijn als in onze buurlanden, zou het beschikbare inkomen van de Belgen en hun ondernemingen zowat 18 miljard euro hoger liggen.

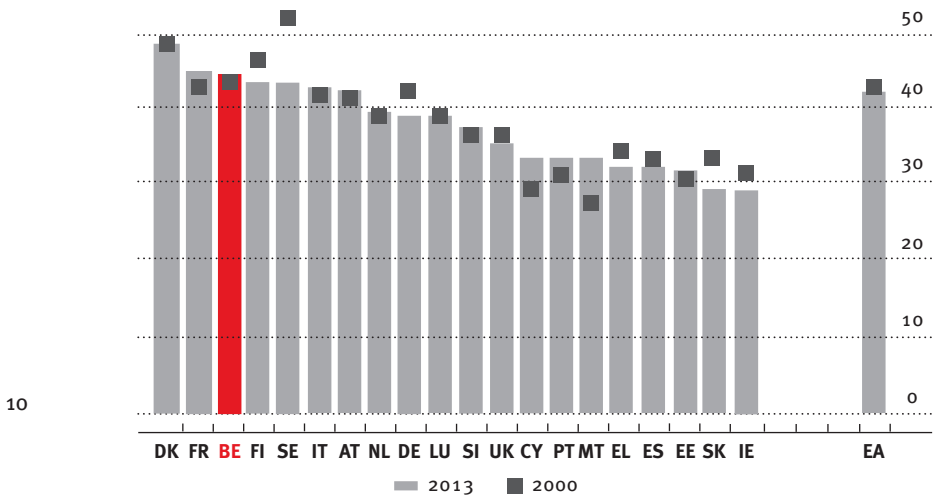
9

Figuur 1: evolutie belastingdruk in België (% bbp) (bron: NBB, INR)

De traditionele koplopers in deze pijnlijke rangschikking zijn altijd de Scandinavische landen geweest. Maar Zweden en in mindere mate Finland hebben sinds 2000 hun fiscale druk verlaagd tot onder ons niveau. Landen zoals Duitsland, Ierland en Slowakije, waar de belastingdruk al lager was, hebben hun belastingen de voorbije jaren nog verder teruggebracht.

‘Rechts’ vindt daarom dat Vadertje Staat (Grote Broer?) nu echt te veel in de immer te kleine zakken zit. ‘Links’ laat anderzijds niet na te wijzen op wat de staat allemaal levert in ruil voor ons belastinggeld – en dat er nog heel wat van het inkomen of vermogen niet wordt belast.

Figuur 2: internationale vergelijking totale belastingdruk (% bbp) (bron: NBB, EC)

Deze bijdrage wil dat onzalige geschil overstijgen. We willen verduidelijken hoe het belastingstelsel werkt, en waarom er verschillende belastingen naast elkaar kunnen (of moeten) bestaan. Een beter begrip van de manier waarop belastingen ons welzijn en ons gedrag beïnvloeden, moet ons helpen op een pragmatischer manier over hervormingen na te denken in plaats van het debat te verengen tot wie wat betaalt.

Het hoeft geen betoog dat het Belgische fiscaal systeem aan hervormingen toe is. Twee vaststellingen zijn tekenend voor het metastabiele belastingstelsel van ons land:

- ▶ België is de grootste fiscale herverdelers ter wereld. Geen enkel ander land slaagt erin de inkomensongelijkheid door middel van belastingen en overdrachten te halveren.
- ▶ De *Inventaris van de vrijstellingen, aftrekken en verminderingen die de ontvangsten van de Staat beïnvloeden* leest als het bijzonder beladen boodschappenlijstje van de Belgische belastingbetaler. Al onze fiscale aftrekposten zijn samen goed voor bijna twee derde van de (wel) geïnde belastingen.

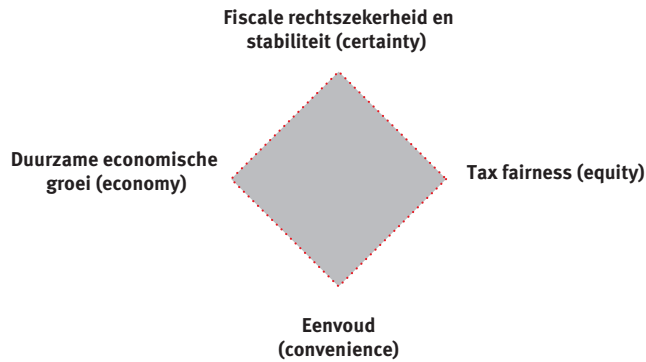
Is dit de 20e-eeuwse welvaartsstaat, of zijn het de uitwassen ervan? Hoe kan dit oude staatswezen overleven wanneer er een schuldenberg moet worden afgelost, onze bevolking veroudert, massale investeringen nodig zijn om onze fossiele-brandstofeconomie om te vormen, en Europa het vermogen verliest om de wereld te regeren?

Dit is een pleidooi voor een maatschappij waarin het belastingstelsel annex de sociale zekerheid geen strijd ontketent tussen steuntrekkers en belastingbetalers, tussen schuldenaars en schuldeisers, maar net tot méér samenleving kan bijdragen.

De auteurs danken Etienne de Callatay voor constructieve opmerkingen en Alexandre Simons voor zijn assistentie.

TWINTIG BELEIDSPRINCIPES

Fiscaliteit heeft verschillende beleidsdoelen die niet altijd gemakkelijk te verzoe-
nen zijn. Zoals in andere domeinen kunnen we hier de ‘magische vierhoek van
doelstellingen’ gebruiken. (Overigens: alle afgeleide doelstellingen kunnen we
groeperen in diezelfde vierhoek.)¹

13

Figuur 3: magische vierhoek met doelstellingen van fiscaliteit

Hierna volgen twintig aanbevelingen. Die zijn terug te voeren tot de vier funda-
mentele doelstellingen uit de vierhoek.

We beginnen bij het volgende uitgangspunt:

De Belgische openbare financiën zijn op den duur onhoudbaar. Ons belastingstelsel is slecht aangepast om het hoofd te kunnen bieden aan de uitdagingen van de 21e eeuw. Het amalgaam van recordherverdeling enerzijds en het kluwen van ‘vrijstellingen, aftrekken en verminderingen die de ontvangsten van de Staat beïnvloeden’ anderzijds, vormt geen basis voor de toekomst.

Hoe kunnen we dit metastabiele evenwicht omvormen in een duurzaam sociaal-economisch beleid? We stellen de volgende principiële hervormingen voor, die we aan het einde van het boek meer concreet preciseren:

1. Ons land heeft nood aan een fundamentele belastinghervorming in plaats van enkele *quick-fixes*.
2. Het belastingstelsel, de sociale zekerheid en de werking van de overheid in het algemeen vormen een onlosmakelijk geheel. Evalueer hervormingen op basis van hun effect op de herverdeling en de economische efficiëntie van dat geheel, en niet maatregel per maatregel.
3. Niet alle belastingen zijn even bevorderlijk voor duurzame groei. Verschuif van meer naar minder nefaste belastingen.
4. Zorg ervoor dat fiscale instrumenten de juiste prikkel geven en in elk geval niet het behartenswaardige onnodig afremmen.
5. Elke maatschappij moet bepalen welke mate van herverdeling ze optimaal vindt. Bekijk hoe je, afhankelijk van die doelstelling, de herverdeling zo kunt doorvoeren dat ze zo weinig mogelijk welvaartsverliezen oplevert.
6. Streef een ‘holistische’ behandeling van ‘inkomen’ na door de regels van de belastingen op vermogen, verbruik, werken en ondernemen op elkaar af te stemmen.
7. Kijk naar de werkelijke incidentie of weerslag van een belasting.
8. Zorg ervoor dat belastingen (én bijdragen) mensen prikkelen om aan het werk te gaan en zelf bij te dragen.
9. Streef over het algemeen een zo breed mogelijke belastingbasis na die lagere tarieven mogelijk maakt.

10. Vereenvoudig zo veel mogelijk de belasting op de toegevoegde waarde.
11. Houd rekening met het aanpassingsgedrag van actoren aan wijzigende belastingtarieven.
12. Herzie de fiscaliteit van onroerend goed.
13. Volg het beginsel van neutraliteit, dat ervoor pleit gelijke inkomsten uit vermogen zo gelijk mogelijk te belasten.
14. Vermijd nodeloze verstoringen van de keuze om vandaag of later te consumeren.
15. Denk eraan dat interne coherentie van het fiscaal stelsel essentieel is.
16. Bestrijd fiscale en sociale fraude zo goed mogelijk.
17. Zet urgent in op meer fiscale transparantie.
18. Maak werk van benchmarking en analyse van afwijkingen ten opzichte van bijvoorbeeld de buurlanden.
19. Eenvoud is een basiswaarde om overtollige administratieve last te verminderen bij de overheid zowel als de belastingplichtige.
20. Evalueer elke fiscale maatregel tijdig.

1. DE GROOTSTE HERVERDELER TER WERELD

België is een arm land met rijke onderdanen. Alle Belgen bezitten samen meer dan 1000 miljard euro spaargeld, beleggingen, levensverzekeringen en ander zogenoemd roerend vermogen. Het onroerend vermogen – de waarde van ons vastgoed na aftrek van hypothecaire kredieten – is zogoed als even groot. De overheid daarentegen houdt, na aftrek van haar schulden, *minus* 300 miljard over!²

Die rijkdom is natuurlijk niet gelijk verdeeld onder de Belgen. Volgens de recentste analyse van Davies & Shorrocks bedraagt het aandeel van de top 10 % in ons land 47,2 % en is dat cijfer sinds 2000 ongeveer stabiel gebleven³. Dat terwijl in veel andere Europese landen de top 10 % tot 60 % en meer van het vermogen bezit. Bovendien zijn er veel landen waar die concentratie nog toeneemt.

17

Tabel 1: evolutie vermogen van de top 10 % (2000-2014)

Land	Aandeel topdociel (%)			Verandering aandeel topdociel		
	2000	2007	2014	2000-2007	2007-2014	2000-2014
China	48.6	56.1	64.0	snelle toename	snelle toename	snelle toename
Egypte	61.0	65.3	73.3	snelle toename	snelle toename	snelle toename
Hong Kong	65.6	69.3	77.5	snelle toename	snelle toename	snelle toename
Turkije	66.7	70.2	77.7	toename	snelle toename	snelle toename
Korea	53.2	55.2	62.8	toename	snelle toename	snelle toename
Argentinië	63.1	59.9	71.8	daling	snelle toename	snelle toename
India	65.9	72.3	74.0	snelle toename	toename	snelle toename
Rusland	77.1	75.4	84.8	daling	snelle toename	snelle toename
Taiwan	54.3	54.7	62.0	vlak	snelle toename	snelle toename
Indonesië	71.2	70.2	77.2	kleine daling	snelle toename	toename
Israel	62.4	64.6	67.3	toename	toename	toename
Tsjechië	62.7	59.3	67.3	daling	snelle toename	toename
Brazilië	69.4	68.8	73.3	vlak	snelle toename	toename
Verenigd Koninkrijk	51.5	52.0	54.1	vlak	toename	toename
Spanje	54.1	52.0	55.6	daling	snelle toename	kleine toename
Chili	67.6	62.4	68.9	snelle daling	snelle toename	kleine toename
Verenigde Arabische Emiraten	59.1	60.6	60.4	toename	vlak	kleine toename
Griekenland	54.8	48.6	56.1	snelle daling	snelle toename	vlak
Oostenrijk	63.0	63.0	63.8	vlak	kleine toename	vlak

Thailand	74.4	69.3	75.0	snelle daling	snelle toename	vlak
Portugal	57.8	56.0	58.3	daling	toename	vlak
Ierland	58.2	57.8	58.5	vlak	kleine toename	vlak
Peru	73.3	73.3	73.3	vlak	vlak	vlak
Australië	51.1	50.7	51.1	vlak	vlak	vlak
Verenigde Staten	74.6	74.8	74.6	vlak	vlak	vlak
België	47.5	47.1	47.2	vlak	vlak	vlak
Nederland	55.2	53.6	54.8	daling	kleine toename	vlak
Zuid-Afrika	72.2	69.0	71.7	daling	toename	vlak
Finland	55.0	54.5	54.5	vlak	vlak	vlak
Italië	52.6	47.9	51.5	snelle daling	snelle toename	vlak
Zweden	69.7	68.6	68.6	kleine daling	vlak	vlak
Noorwegen	67.0	66.5	65.8	vlak	kleine daling	vlak
Zwitserland	73.4	72.0	71.9	kleine daling	vlak	kleine daling
Denemarken	68.9	62.6	67.5	snelle daling	snelle toename	kleine daling
Duitsland	63.9	61.7	61.7	daling	vlak	kleine daling
Japan	51.0	49.4	48.5	daling	kleine daling	kleine daling
Filipijnen	79.0	69.2	76.0	snelle daling	snelle toename	daling
Frankrijk	56.4	51.1	53.1	snelle daling	toename	daling
Colombia	69.4	66.4	65.2	daling	daling	daling
Canada	61.5	58.0	57.0	daling	kleine daling	daling
Mexico	68.9	63.5	64.4	snelle daling	kleine toename	daling
Maleisië	77.0	73.9	71.8	daling	daling	daling
Nieuw-Zeeland	62.3	61.2	57.0	kleine daling	snelle daling	daling
Singapore	66.0	57.3	59.6	snelle daling	toename	daling
Saudi-Arabië	73.3	73.4	66.4	vlak	snelle daling	snelle daling
Polen	69.9	61.1	62.8	snelle daling	toename	snelle daling

De Europese Centrale Bank (ECB) heeft in Europa een steekproef op de vermogensverdeling uitgevoerd. Helaas is de representativiteit net voor de groep van de grote vermogens vaak een probleem. (Want hoeveel van de rijkste families zitten in een steekproef van 2000 mensen?) We werken met de gegevens die we ter beschikking hebben, maar we moeten wel altijd de beperkingen in het achterhoofd houden. Volgens de bewerking van de ECB-data door Kuypers & Marx⁴ bezit de top 10 % in België 44,23 % van het nettovermogen en staat de top 1 % in voor 12,37 % van het vermogen. Dat zijn uiteraard wel lagere cijfers dan voor andere landen. Dan is er ook nog het verzamelwerk van de Franse econoom Piketty⁵. Volgens zijn cijfers zou in Europa het vermogen van de top 10 % oplopen tot 64 % en in de Verenigde Staten tot zelfs meer dan 70 %. Voor de top 1 % zouden die cijfers 24 % bedragen in Europa en meer dan 30 % in de VS. Volgens Piketty bedroegen die cijfers in 1810 voor de top 1 % overigens 52,1 % in Europa en 25 % in de Verenigde Staten.

In 1914 stelde de Italiaanse statisticus Corrado Gini voor om de ongelijke verdeling van het vermogen (of het inkomen) door middel van één enkele verhouding weer te geven. Een Gini-coëfficiënt van 0 komt overeen met een maatschappij waarin iedereen over hetzelfde vermogen beschikt; een coëfficiënt die neigt naar 1 beschrijft een maatschappij waarin één individu over het volledige nationale vermogen kan beschikken.

Voor België berekenden de Verenigde Naties een Gini-coëfficiënt voor *het vermogen* van 0,66⁶; Japan heeft de laagste Gini-coëfficiënt (0,55), en de Verenigde Staten en Zwitserland strijden voor het nummer één (0,80). Wereldwijd kwamen de Verenigde Naties uit op een ontstellende 0,89. De rijkste 1 % bezit bijna 50 % van de rijkdom, terwijl de armste 50 % slechts 1 % van het vermogen van de wereld in handen heeft. Die verhouding is de laatste jaren alleen maar schever geworden.

19

Onze welvaartsstaat is gebouwd op het geloof dat ongelijkheid als gevolg van oorzaken die buiten de macht van het individu liggen, gecorrigeerd mag (moet) worden door de overheid. Niet iedereen wordt met dezelfde talenten geboren, of groeit in dezelfde maatschappelijke omgeving op. Ziekte en invaliditeit zijn geen eigen keuze. Zogoed als alles, op persoonlijke inzet na, komt in aanmerking voor een ‘rechtzetting’ door de overheid. Haar tussenkomst neemt vele gedaantes aan. De staat biedt onderwijs, gezondheidszorg, openbaar vervoer en huisvesting onder de marktprijs aan de bevolking aan. Ondernemingen kunnen worden verplicht aangepaste tarieven te hanteren voor bijvoorbeeld elektriciteit, aardgas of telecommunicatie. Er is tolvrije infrastructuur en een leger. Maar de belangrijkste tussenkomst van de overheid gebeurt door middel van sociale uitkeringen, die door belastingen en sociale bijdragen worden gefinancierd.

Herverdeling is prominent aanwezig in het publieke debat over belastingen. Een welvaartsstaat valt of staat op den duur met de instemming van alle geledingen van de bevolking. De ‘linkse’ opvatting dat de overheid rechtzet wat de natuur krom heeft geschapen – de ongelijke verdeling van talent, vermogen, geluk – loopt het risico de beterbedeelden van zich te vervreemden als de belastingdruk op de rijkere rechterhelft van de inkomensverdeling te hoog wordt. Omgekeerd mag de willekeurigheid in wat we meekrijgen bij onze geboorte geen reden zijn om mensen bepaalde vrijheden en mogelijkheden te ontzeggen. (Dat neemt niet weg dat sommige vormen van ongelijkheid misschien in *ieders* voordeel kunnen werken.) Net zo min als de *happy few* mogen we de mindergegoeden ertoe bren-

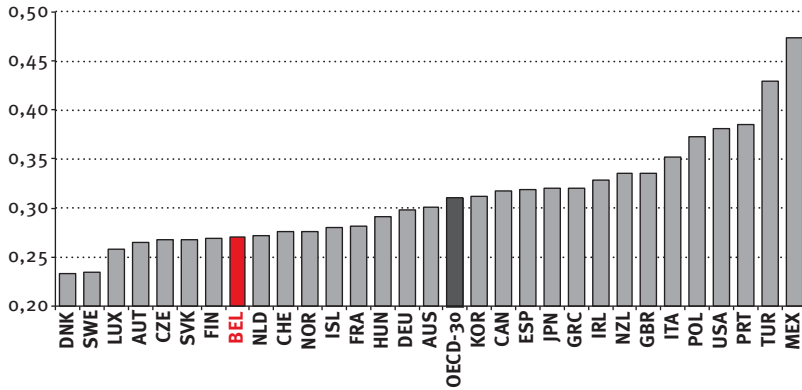
gen dat ze zich afkeren van de maatschappij. Zij moeten niet op medelijden of liefdadigheid kunnen rekenen, maar wel op wederkerigheid, die de samenhang van de samenleving weerspiegelt. De zware opgave van het belastingstelsel is om dat maatschappelijke verbond in stand te houden.

Als we ervan willen uitgaan dat ‘de sterkste schouders de zwaarste lasten dragen’, is een progressief en herverdelend belastingstelsel vereist, overdrachten inbegrepen. Maar daarmee is de kous niet af. Welke criteria gebruikt de overheid om na te gaan hoeveel belastingdruk een huishouden kan (ver)dragen? Zijn inkomstenbronnen? Of het uitgavenpatroon? Moet er een betrekkelijk evenwicht bestaan tussen de bijdragen van een individu en de voordelen die hij of zij ‘in ruil’ daarvoor geniet? Streven we billijkheid na tussen de generaties? Stel dat we een zo groot mogelijke welvaart, het hoogst mogelijke bruto binnenlands geluk voor ogen hebben: hoe gaan we na of we dichterbij die doelstelling komen? Of kiest de staat voor John Rawls’ omstreden *difference principle*⁷, waar bij iedere correctie van de ongelijkheid de toestand van de minstbedeelden het meest moet verbeteren? We komen er in een volgend hoofdstuk op terug.

20

Belastingen heffen kost ten slotte ook geld. De mensen begrijpen dat herverdeling in evenwicht moet worden gebracht met de efficiëntiekost van belastingen.⁸ Herverdeling lijkt tot op zekere hoogte op water doorgeven door middel van een lekkende emmer. De idee is dat bij een transfer van rijk naar arm een deel verloren gaat: een land dat daarbij een groter verlies aanvaardt, heeft een grotere afkeer van ongelijkheid en zal liever herverdelen dan een samenleving waar dat moeilijker ligt. Sommige ongelijkheden kunnen echter ook een bron van inefficiëntie zijn.

Het kan geen kwaad erop te wijzen dat België een lage (inkomens)ongelijkheid kent. Figuur 4 vergelijkt de Gini-coëfficiënt voor de inkomens van België met die van overige OESO-landen⁹:

Figuur 4: inkomensongelijkheid gemeten via Gini-coëfficiënt

21

België is bovendien een van de landen waar die ongelijkheid het minst is toegenomen in het recente verleden. De top 10 %-inkomens tekenden in ons land de voorbije drie decennia zelfs een lagere groei op dan de laagste 10 %.¹⁰ Anderzijds merken we, zoals tabel 2 aantoont, dat in landen zoals Japan, Italië, Duitsland en de Verenigde Staten de reële inkomens van het laagste deciel al jaren bijna stagneren.

Tabel 2: inkomensontwikkeling voor hoge en lage inkomens

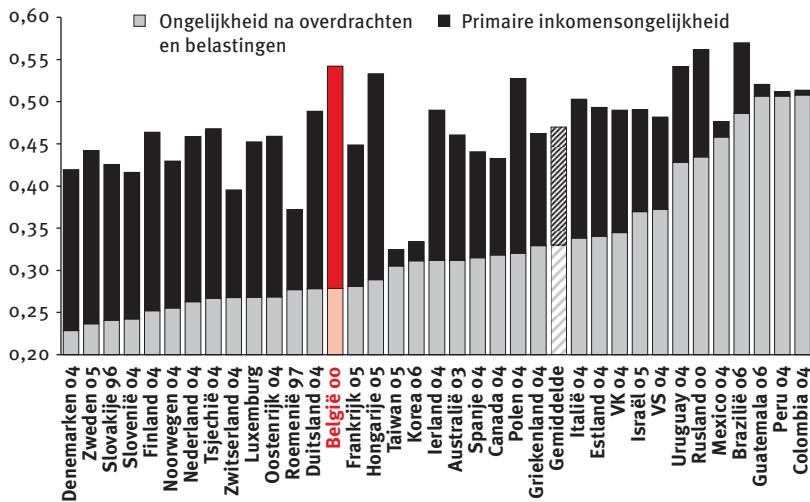
Reëel huishoudinkomen, midden-1980s tot late 2000s	Gemiddelde jaarlijkse wijziging [%]			
	Totale bevolking	Laagste deciel	Hoogste deciel	Vershil
Zweden	1,8	0,4	2,4	2
Israël	2,3	0,8	2,8	2
Verenigd Koninkrijk	2,1	0,9	2,5	1,6
Australië	3,6	3	4,5	1,5
Duitsland	0,9	0,1	1,6	1,5
Luxemburg	2,2	1,5	2,9	1,4
Nieuw-Zeeland	1,5	1,1	2,5	1,4
Verenigde Staten	0,9	0,1	1,5	1,4
Noorwegen	2,3	1,4	2,7	1,3
Finland	1,7	1,2	2,5	1,3
Tsjechië	2,7	1,8	3	1,2
Nederland	1,4	0,5	1,6	1,1
Italië	0,8	0,2	1,1	0,9
Mexico	1,4	0,8	1,7	0,9
Denemarken	1	0,7	1,5	0,8
Japan	0,3	-0,5	0,3	0,8
Canada	1,1	0,9	1,6	0,7
Oostenrijk	1,3	0,6	1,1	0,5
Hongarije	0,6	0,4	0,6	0,2

Frankrijk	1,2	1,6	1,3	-0,3
België	1,1	1,7	1,2	-0,5
Ierland	3,6	3,9	2,5	-1,4
Spanje	3,1	3,9	2,5	-1,4
Griekenland	2,1	3,4	1,8	-1,6
Portugal	2	3,6	1,1	-2,5
OECD-27	1,7	1,4	1,9	0,5

De Gini-coëfficiënt van het beschikbare inkomen is in België al decennia ongeveer 0,28, wat een meer dan gemiddeld egalitaire inkomensverdeling impliceert – weliswaar na belastingen en overdrachten.

België is zonder twijfel een van de grootste (zo niet de grootste) herverdelers ter wereld. Dat zeggen de OESO zowel als de *Luxembourg Income Study*¹¹. Geen enkel land slaagt erin om met overdrachten en belastingen de betrekkelijk hoge Gini-coëfficiënt van 0,55 voor het 'bruto'-inkomen zo veel te verlagen: tot 0,28 voor het 'netto'-inkomen.

22

Figuur 5: inkomensongelijkheid voor en na belastingen en overdrachten

Het zijn vooral de pensioenen en in mindere mate de personenbelasting die voor de herverdeling zorgen. De overige voorzieningen – kinderbijslag, werkloosheidsuitkeringen enzovoort – dragen minder dan een vijfde bij aan de immense daling van de Gini-coëfficiënt¹². Het moet dus mogelijk zijn om het systeem efficiënter te maken zonder in te boeten op het vlak van herverdeling.